

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό
Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής

Για το Ελληνικό σκέλος της πρότυπης Πανευρωπαϊκής έρευνας για το αλκοόλ και τη συνδεόμενη βλάβη στον πληθυσμό (Standardised European Alcohol Survey, RARHA SEAS), η οποία υλοποιείται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινής Δράσης για τον περιορισμό της βλάβης από το αλκοόλ (European Joint Action on Reducing Alcohol Related Harm, RARHA, 2014-2016, www.rarha.eu).

Co-funded by
the Health Programme
of the European Union

- **Μεγάλες διαφοροποιήσεις στα πρότυπα κατανάλωσης οινοπνευματωδών μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρατηρεί πανευρωπαϊκή έρευνα για το αλκοόλ και τη συνδεόμενη βλάβη στον πληθυσμό.**
- **Συγκριτικά με τις περισσότερες από τις χώρες της έρευνας, στην Ελλάδα υψηλότερο ποσοστό του πληθυσμού έχει πρόσβαση και έχει καταναλώσει αλκοόλ, αλλά χαμηλότερο ποσοστό αναφέρει υπερβολική χρήση ή έχει προβλήματα από αυτό.**

(30/3/2017, Αθήνα)

Τα παραπάνω αποτελούν τα κύρια ευρήματα της πρότυπης Πανευρωπαϊκής έρευνας για το αλκοόλ και τη συνδεόμενη βλάβη στον πληθυσμό, RARHA-SEAS, η οποία δημοσιοποιήθηκε σήμερα στη χώρα μας από το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ).

Η Πανευρωπαϊκή έρευνα RARHA-SEAS αποτελεί μέρος της πρώτης Ευρωπαϊκής Κοινής Δράσης για τον περιορισμό της βλάβης από το αλκοόλ (RARHA, 2014-2016). Υλοποιήθηκε το 2015 σε 20 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη βάση κοινού ερωτηματολογίου και τυποποιημένης μεθοδολογίας, προκειμένου να διασφαλιστεί η μέγιστη δυνατή συγκρισιμότητα των δεδομένων. Στην έρευνα συμμετείχαν εθνικά αντιπροσωπευτικά δείγματα του ενήλικου πληθυσμού. Σε κάθε χώρα πραγματοποιήθηκαν κατά μέσο όρο 1.500 συνεντεύξεις, περισσότερες από 32.000 συνολικά.

Στη χώρα μας την έρευνα διενέργησε το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ), υπό την επιστημονική εποπτεία της Ομότιμης Καθηγήτριας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κυρίας Άννας Κοκκέβη. Τα στοιχεία συλλέχθηκαν μέσω ανώνυμων τηλεφωνικών συνεντεύξεων στο νοικοκυριό. Στην έρευνα συμμετείχε αντιπροσωπευτικό δείγμα 1.519 ατόμων ηλικίας 18-64 ετών.

Η έκθεση της Πανευρωπαϊκής έρευνας RARHA-SEAS (διαθέσιμη διαδικτυακά στα Αγγλικά στην ιστοσελίδα του ΕΠΙΨΥ, www.epipsy.gr και του ευρωπαϊκού προγράμματος <http://www.parpa.pl/index.php/projekty-unijne/rarha>) περιλαμβάνει στοιχεία για την κατανάλωση αλκοόλ, τη συνδεόμενη βλάβη και τις αντιλήψεις του πληθυσμού σχετικά με τους λόγους κατανάλωσης και την πολιτική για το περιορισμό των κινδύνων από τη χρήση του. Τα στοιχεία της έρευνας αποτελούν πολύτιμο υλικό για τη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής για το αλκοόλ, ενώ —σε εθνικό επίπεδο— αναδεικνύουν τις ανάγκες για παρεμβάσεις πρόληψης και μείωσης της βλάβης σε ομάδες υψηλού κινδύνου.

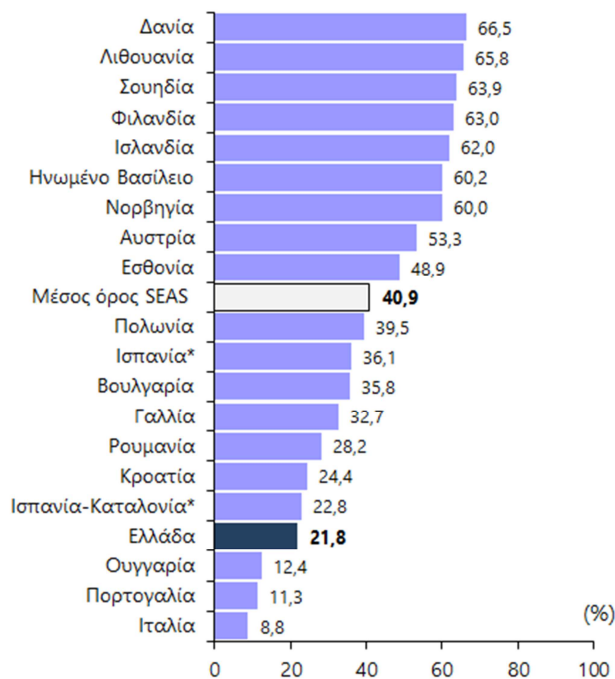
Μεγάλες διαφορές στην κατανάλωση οινοπνευματωδών στην Ευρώπη

Οι διαφορές στην κατανάλωση οινοπνευματωδών μεταξύ των χωρών της βόρειας και της ανατολικής Ευρώπης και των χωρών του ευρωπαϊκού νότου διατηρούνται όσον αφορά τη συχνότητα της κατανάλωσης και την ποσότητα του αλκοόλ που καταναλώνεται. Έτσι, συγκριτικά με τις χώρες της Μεσογείου, στις βόρειες και τις ανατολικές χώρες της Ευρώπης —οι οποίες παραδοσιακά αναφέρονται ως χώρες όπου προτιμούνται τα ποτά με υψηλή περιεκτικότητα σε αλκοόλ (βαριά οινοπνευματώδη, π.χ. βότκα, τζιν, ουίσκι, ρούμι, κτλ)—, η κατανάλωση είναι κατά κανόνα λιγότερο συχνή, αλλά η ποσότητα αλκοόλ ανά ημέρα κατανάλωσης είναι μεγαλύτερη. Στις βόρειες και στις ανατολικές χώρες ενισχύεται η προτίμηση σε μπίρα και κρασί, έναντι των βαριών οινοπνευματωδών, ενώ στην περιοχή της Μεσογείου ελαττώνεται η κυριαρχία του κρασιού. **Στην ΕΛΛΑΔΑ, τους 12 τελευταίους μήνες, η κατά κεφαλήν κατανάλωση ανέρχεται κατά μέσο όρο στα 163 εκατοστόλιτρα (cl) καθαρής αλκοόλης σε κρασί, 112 cl σε μπίρα, 73 cl σε ούζο ή τσίπουρο και 40 cl σε άλλα βαριά οινοπνευματώδη. Συνολικά, στην Ελλάδα καταναλώθηκαν τους 12 τελευταίους μήνες, ανεξαρτήτως τύπου αλκοολούχου ποτού, κατά μέσο όρο 388 cl καθαρής αλκοόλης, ποσότητα χαμηλότερη συγκριτικά με τη μέση κατανάλωση στο σύνολο των χωρών που συμμετείχαν στην πανευρωπαϊκή έρευνα.**

Η υπερβολική – σε μία περίπτωση – κατανάλωση αλκοόλ κυριαρχεί στη βόρεια Ευρώπη

Μεγάλες διαφορές παρατηρούνται μεταξύ των χωρών στην υπερβολική —σε μία περίπτωση— κατανάλωση αλκοόλ.¹ Υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ, τουλάχιστον μία φορά τον τελευταίο χρόνο αναφέρθηκε σε ποσοστό άνω του 60% στις χώρες του βορρά, και μόλις σε ποσοστό περίπου 10% σε χώρες όπως η Ιταλία και η Πορτογαλία. **Στην ΕΛΛΑΔΑ, τους 12 τελευταίους μήνες, ήπιαν υπερβολικά περίπου ένα στα 5 άτομα 18-64 ετών (21,8%), σε υψηλότερο ποσοστό οι άνδρες και οι νεαροί ενήλικες 18-34 ετών (συγκριτικά με τις γυναίκες και τις άλλες ηλικιακές ομάδες).** Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κατά μέσο όρο το 30% της συνολικής ετήσιας κατανάλωσης αλκοόλ αφορούσε υπερβολική κατανάλωση, με το ποσοστό αυτό να κυμαίνεται μεταξύ περίπου 10% (Ιταλία) και 50% (Φιλανδία), ενώ **η ΕΛΛΑΔΑ εμφάνισε ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά (14,5%).**

Γράφημα Α. Ποσοστό Ευρωπαίων που ανέφεραν υπερβολική - σε μία περίπτωση - κατανάλωση οινοπνευματωδών έστω και μία φορά τον τελευταίο χρόνο.

*Η έρευνα στην Ισπανία διενεργήθηκε για όλη τη χώρα εκτός της Καταλονίας και για την ξεχωριστά Καταλονία.

Οι ευρωπαίοι που απέχουν από το αλκοόλ απέχουν λόγω των αρνητικών εμπειριών από την χρήση του, ενώ όσοι πίνουν το κάνουν επιδιώκοντας τις θετικές του επιδράσεις.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους οι ενήλικες απέχουν από το αλκοόλ. Οι λόγοι αποχής που οι συμμετέχοντες στην πανευρωπαϊκή έρευνα ανέφεραν εντάσσονται σε τέσσερις γενικές κατηγορίες: επιβαρυνμένη σωματική υγεία, αρνητικές εμπειρίες από προηγούμενη κατανάλωση αλκοόλ, αποστροφή προς τη γεύση ή τις επιδράσεις του αλκοόλ και απόρριψή του λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων ή άλλων (π.χ., οικονομικών) λόγων. **Στην ΕΛΛΑΔΑ, μόνο ένας στους 13 συμμετέχοντες (8%) ανέφερε ότι δεν κατανάλωσε αλκοόλ τους 12 τελευταίους μήνες, σε υψηλότερο ποσοστό οι γυναίκες και οι μεγαλύτεροι σε ηλικία (50-64 ετών) - οι λόγοι που αναφέρθηκαν παραπέμπουν είτε σε μια γενικότερη αποστροφή προς το αλκοόλ (π.χ., «Δεν με ενδιαφέρει το αλκοόλ», «Δεν μου αρέσει η γεύση του») είτε στη σύνδεσή του με αρνητικές επιπτώσεις για την υγεία (π.χ., «Το να πίνεις κάνει κακό στην υγεία», «Δεν μου αρέσει η επίδραση που έχει»).**

Αντίθετα οι λόγοι που οι ευρωπαίοι καταναλώνουν αλκοόλ εντάσσονται σε τέσσερις γενικές κατηγορίες: την ευχαρίστηση, την ένταξη ή την αποδοχή από την παρέα, τις θετικές του επιδράσεις στην υγεία και τη βοήθειά του στην αντιμετώπιση προβλημάτων. Γενικά, μεταξύ των παραπάνω κυριαρχούν η ευχαρίστηση και οι κοινωνικοί λόγοι.

Μη δηλωμένο αλκοόλ – μια επιπλέον σημαντική πηγή πρόσβασης και κατανάλωσης αλκοόλ

Επτά χώρες διερεύνησαν την ποσότητα του αλκοόλ του οποίου η πρόσκτηση έγινε από ανεπίσημες πηγές (την σπιτική ή τοπική παραγωγή ή από καταστήματα πώλησης αφορολόγητων ειδών). Το ποσοστό του πληθυσμού που ανέφερε απόκτηση οινοπνευματωδών από οποιαδήποτε ανεπίσημη πηγή ήταν υψηλό, κυμαινόμενο μεταξύ του 5% (Ισπανία), 10% (Ουγγαρία, Πολωνία και Πορτογαλία), 28% (Κροατία) και 40% (Φιλανδία και Ελλάδα). **Στην ΕΛΛΑΔΑ, ως ανεπίσημες πηγές πρόσκτησης αλκοόλ αναφέρθηκαν η σπιτική παραγωγή ή η παραγωγή**

¹ Τουλάχιστον 6 ποτά (άνδρες) ή τουλάχιστον 4 ποτά (γυναίκες) στη σειρά σε μία μόνο περίπτωση.

κάποιου άλλου, συγγενή, φίλου, γνωστού ή αγνώστου, και σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό στις περιοχές εκτός της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Συμπτώματα προβληματικής χρήσης αλκοόλ αναφέρονται από το 20% των ευρωπαίων

Σχεδόν ένας στους 5 συμμετέχοντες στην πανευρωπαϊκή έρευνα ανέφεραν τουλάχιστον ένα από τα 4 συμπτώματα-δείκτες προβληματικής χρήσης αλκοόλ τον τελευταίο χρόνο, βάσει ειδικής κλίμακας στην οποία απάντησαν. Το σύμπτωμα με το υψηλότερο ποσοστό ήταν οι ενοχές μετά από την κατανάλωση αλκοόλ και το σύμπτωμα με το χαμηλότερο ποσοστό η κατανάλωση αλκοόλ αμέσως μετά το πρωινό ξύπνημα. **Στην ΕΛΛΑΔΑ, τουλάχιστον ένα σύμπτωμα-δείκτης προβληματικής χρήσης αλκοόλ τον τελευταίο χρόνο αναφέρθηκε από το 11,7% του δείγματος · ποσοστό 2,8% ανέφεραν τουλάχιστον δύο συμπτώματα, συχνότερα ενοχές μετά από την κατανάλωση αλκοόλ και αδυναμία να θυμηθούν γεγονότα υπό την επήρεια του.**

Στην πλειονότητά τους οι Ευρωπαίοι έχουν επηρεαστεί τον τελευταίο χρόνο αρνητικά από την κατανάλωση αλκοόλ από τρίτους, ενώ ένας στους 5 είχε στη διάρκεια της παιδικής ή εφηβικής του ηλικίας κάποιον βαρύ πότη στην οικογένεια.

Πάνω από το 60% των Ευρωπαίων από τις χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα ανέφεραν ότι έχουν υποστεί τον τελευταίο χρόνο αρνητικές συνέπειες από την κατανάλωση αλκοόλ από τρίτους, με το 46% των περιπτώσεων αυτών να αφορούν πρόσωπα τα οποία γνωρίζουν προσωπικά και το 42% αγνώστους. **Στην ΕΛΛΑΔΑ, περισσότεροι από ένας στους 2 ερωτώμενους (54,5%, σε υψηλότερο ποσοστό νεαροί ενήλικες) ανέφεραν ότι τον τελευταίο χρόνο βίωσαν τουλάχιστον ένα αρνητικό περιστατικό που συνδεόταν με την κατανάλωση αλκοόλ από τρίτους.**

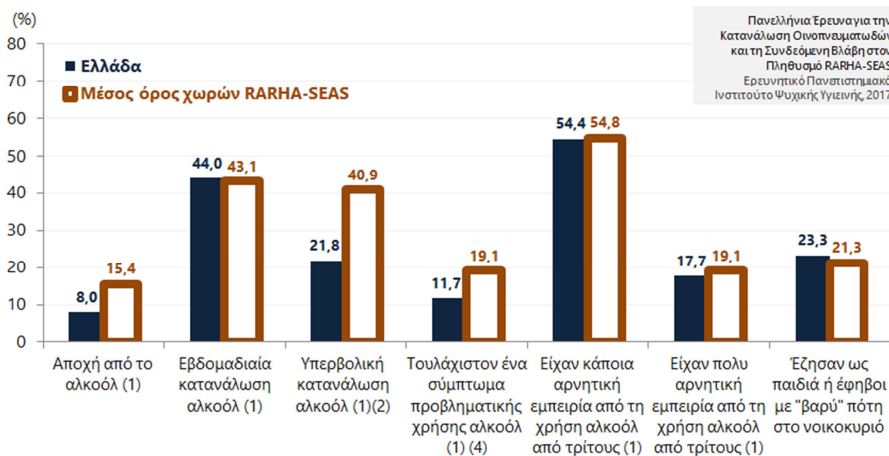
Σε ποσοστά κατά μέσο όρο γύρω στο 20% οι συμμετέχοντες στην πανευρωπαϊκή έρευνα ανέφεραν περιπτώσεις σημαντικών αρνητικών βιωμάτων, όπως π.χ., να έχουν υποστεί σωματική βλάβη από μεθυσμένο άτομο, να έχουν εμπλακεί σε σοβαρό λεκτικό επεισόδιο, να έχουν υπάρξει συνεπιβάτες σε αυτοκίνητο με οδηγό υπό την επήρεια αλκοόλ ή να είχαν οδικό ατύχημα εξ αιτίας του αλκοόλ, με τα ποσοστά αυτά να κυμαίνονται μεταξύ περίπου 10% στη Σουηδία, Αυστρία και Ουγγαρία και πάνω από 40% στη Λιθουανία. **Είναι χαρακτηριστικό ότι, στην ΕΛΛΑΔΑ, ένα στα 11 άτομα (10,8%, σε υψηλότερο ποσοστό άνδρες και νεαροί ενήλικες) υπήρξαν τον τελευταίο χρόνο επιβάτες σε όχημα του οποίου ο οδηγός είχε πει πολύ.**

Η πανευρωπαϊκή έρευνα έδειξε επιπλέον, ότι κατά μέσο όρο ένας στους 5 ευρωπαίους έχει ζήσει κατά την παιδική ή την εφηβική του ηλικία με κάποιον «βαρύ πότη» στο νοικοκυριό, με τους μισούς εξ αυτών να αναφέρουν ότι το γεγονός αυτό τους έχει επηρεάσει αρνητικά σε μεγάλο βαθμό. Τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρήθηκαν στις χώρες της Βαλτικής (άνω του 30%) και τα χαμηλότερα στην Ιταλία και την Ισπανία. **Στην ΕΛΛΑΔΑ, σχεδόν ένας στους 4 (23,3%) ανέφερε ότι έζησε ως παιδί ή εφηβος με κάποιον που έπινε υπερβολικά · εξ' αυτών σχεδόν δύο στους 3 (ή 14,8% του δείγματος) ανέφεραν ότι η ζωή τους έχει επηρεαστεί από το γεγονός αυτό.**

Τα οινόπνευματώδη δεν αποτελούν ένα προϊόν όπως και τα άλλα προϊόντα της αγοράς και απαιτούνται ειδικοί περιορισμοί για τη μείωση των κινδύνων από τη χρήση τους

Στη μεγάλη πλειονότητά τους οι συμμετέχοντες στην πανευρωπαϊκή έρευνα υποστήριξαν την άποψη ότι η πρόληψη (ενημέρωση και η εκπαίδευση του πληθυσμού), καθώς και οι οδικοί έλεγχοι με τη χρήση αλκοτέστ αποτελούν τις αποτελεσματικότερες πολιτικές για τον περιορισμό της βλάβης από το αλκοόλ. Ένα επίσης υψηλό ποσοστό πολιτών αποδέχθηκε την άποψη ότι τα οινόπνευματώδη δεν αποτελούν προϊόν όπως τα άλλα προϊόντα που κυκλοφορούν στην αγορά και ότι η κυκλοφορία τους και η πρόσβαση του πληθυσμού σε αυτά θα πρέπει να διέπεται από ειδικούς περιορισμούς. Σε υψηλό επίσης ποσοστό οι συμμετέχοντες στην πανευρωπαϊκή έρευνα θεωρούν ότι είναι η Πολιτεία που έχει κυρίως την ευθύνη να προστατεύσει τον πληθυσμό από τις βλαβερές συνέπειες του αλκοόλ. Οι απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα δίστανται ωστόσο για το αν θα πρέπει να υπάρχουν αυστηρότεροι περιορισμοί στη διάθεση του αλκοόλ ή για το αν πρέπει να υπάρχει πολιτική για τις τιμές του αλκοόλ με σκοπό την πρόληψη της βλάβης. Έτσι, με μικρή πλειοψηφία οι συμμετέχοντες στην πανευρωπαϊκή έρευνα υποστήριξαν π.χ., τις πολιτικές περιορισμού στη διάθεση αλκοόλ έως αργά το βράδυ και με οριακή πλειοψηφία εναντιώνονται στην πολιτική αύξησης της τιμής των αλκοολούχων ως μέσο αποτροπής του πληθυσμού από την κατάχρησή του. **Στην ΕΛΛΑΔΑ, υποστηρίχθηκε η άποψη ότι θα πρέπει να αποτελεί κύρια μέριμνα της Πολιτείας η εφαρμογή μέτρων προστασίας από τους κινδύνους κατανάλωσης αλκοόλ. Ιδιαίτερα δημοφιλή μέτρα αφορούν εκείνα που στοχεύουν στην εκπαίδευση και την ενημέρωση των πολιτών («Η εκπαίδευση και η ενημέρωση των πολιτών αποτελεί το πιο σημαντικό μέτρο πρόληψης» και «Οι ετικέτες στις συσκευασίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν προειδοποιήσεις για τους κινδύνους από την κατανάλωση»), καθώς και τιμωρητικά μέτρα, όπως να επιτρέπεται στην Τροχαία να κάνει τυχαίους ελέγχους αλκοτέστ στους οδηγούς. Χαμηλό, συγκριτικά, ποσοστό συμμετεχόντων υποστήριξαν την άποψη ότι, όπως και τα άλλα εμπορικά προϊόντα έτσι και τα οινόπνευματώδη δεν χρειάζονται ειδικούς περιορισμούς.**

Γράφημα Β. Η Ελλάδα σε σύγκριση με το μέσο όρο των χωρών της πανευρωπαϊκής έρευνας RARHA-SEAS

Πανελλήνια Έρευνα για την Κατανάλωση Οινόπνευματων και τη Συνδεόμενη Βλάβη στον Πληθυσμό RARHA-SEAS
Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, 2017

Σημειώσεις: (1) Τους 12 τελευταίους μήνες. (2) Μεταξύ όσων κατανάλωσαν αλκοόλ τους 12 τελευταίους μήνες. (3) ≥ 5 (άνδρες) ή ≥ 4 ποτά (γυναίκες) σε μία περίσταση, ≥ 1 φορά. (4) Κλίμακα RAPS.

(Εκατοστόλιτρα, cl)

Βιωσιμότητα των επιδημιολογικών ερευνών για το αλκοόλ

Όπως επισημαίνουν οι συντονιστές της Πανευρωπαϊκής έρευνας, «Είναι σημαντικό η έρευνα να επαναληφθεί μετά από 4-5 χρόνια προκειμένου να αναδειχθούν διαχρονικά οι επιδημιολογικές τάσεις στην κατανάλωση αλκοόλ και τη συνδεόμενη βλάβη και να αξιολογηθεί η επίδραση των πολιτικών αλλά και των άλλων ευρύτερων κοινωνικοοικονομικών και πολιτισμικών παραγόντων στη συμπεριφορά αυτή».

Και συνεχίζουν: «Η βιωσιμότητα μιας πρότυπης Πανευρωπαϊκής επιδημιολογικής έρευνας για το αλκοόλ εξαρτάται από την υποστήριξη που θα λάβει από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτόν. Αυτή θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός εξειδικευμένου ευρωπαϊκού φορέα για την έρευνα και την πολιτική για το αλκοόλ ή την διεύρυνση του αντικείμενου του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τα Ναρκωτικά και την Τοξικομανία ώστε να περιλαμβάνει και θέματα σχετικά με το αλκοόλ».

Έκθεση διακρατικών δεδομένων

Comparative monitoring of alcohol epidemiology across the EU. Baseline assessment and suggestions for future action. Synthesis report. (Moskalewicz J., Room R., Thom B. eds., 2016)

URL: <http://www.parpa.pl/index.php/projekty-unijne/rarha>, www.rarha.eu

Επαφή

Jacek Moskalewicz, Ph.D.
Institute of Psychiatry and Neurology
Sobieskiego 9, 02-957 Βαρσοβία, Πολωνία
E: moskalew@ipin.edu.pl
T: 0048 22 45 82 784 - F: 0048 22 651 65 61

Έκθεση Ελληνικών δεδομένων

Πανελλήνια Έρευνα για την Κατανάλωση Οινόπνευματων και τη Συνδεόμενη Βλάβη στο Γενικό Πληθυσμό 2015 — Έκθεση Κύριων Ευρημάτων. (Κοκκέβη Α, Φωτίου Α, & Καναβού Ε., 2017. Αθήνα: Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής).

URL: www.epipsi.gr

Άννα Κοκκέβη, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΚΠΑ
Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ)
E: akokkevi@med.uoa.gr
T: 21061700804-5